

## Vegyes közlemények.

— **Jelentés a M. N. Múzeum könyvtáráról.** A M. N. Múzeum könyvtára az 1880. év I. felében összesen 1263 kötet vagy füzet nyomtatvánnyal, 56 kézirattal és 788 oklevéllel és levéllel szaporodott; és pedig ajándékol kapott 125 kötet nyomtatványt, 21 kéziratot és 370 oklevelet és levelet; vásárolt 286 kötet nyomtatványt, 35 kéziratot és 409 oklevelet és levelet; a beérkezett köteles példányok száma 852 kötet.

Könyvek, kéziratok, oklevelek vásárlására és kötésre fordítottatott 1330 frt 28 kr.

Az olvasók száma 12,391 re ment, kik 23 920 kötet nyomtatványt, 831 kéziratot és 4318 oklevelet használtak.

— A »Könyvszemle« jelen füzetéből a »Hazánkat Érdeklő Külföldi Szemle« térszúke miatt kimaradt; jelentésünket tehát a mölki, linczi, lambachi, salzburgi müncheni, nürnbergi, baseli és augsburgi könyvtárakban eszközölt buvárlatokról, a jövő számra voltunk kénytelenek halasztani.

— **Oklevélvásárlások.** Egy régi magyar nemesi család ivadéka eladta könyvtárát és levéltárát potom áron egy házalónak, ki aztán sietett kis nyereséggel mielőbb tuladni portékáján. Az ősi donatiok, metalisok és ezekhez hasonló oklevelek a könyvekkel együtt mázsaszámra vándoroltak vidéki sajtosok, szappanosok és zsbárusokhoz. hova ritkán téved történetbuvár, de hol már ekkorig több hazai család és hatóság kimustrált levéltára ment tönkre. A házaló azonban, mielőtt eladta volna portékáját, rövid szemlét tartott fölötte, s kiválasztott belőle hat nagy pergamen oklevelet, melyek neki legjobban tetszettek, ezeket nem adta el a zsbárusoknak, hanem megtartotta maga számára em-

lékül s mint »kutyabőröket« boldog boldogtalannak mutogatta. Végre akadt egy írástudó ember, ki azt mondta neki, hogy a kutyabőrök nagy régiségek s az ilyeneket megszokta venni a pesti Múzeum. Így jött aztán velük a múzeumi könyvtárba. hol nagyon megörült, mikor meghallotta, hogy a könyvtár hajlandó értök 13 forintot megadni, de csak oly feltétel alatt, ha a többi eladott iratokat a zsidárúsoktól számára visszavásárolja. Ezt a mennyire lehetett, megis tette. A levéltár szétszórt romjaiból összeszedett még egy zsákra valót, s ezt hűségesen el is hozta. Ebből válogattunk ki aztán 250 XV—XVIII. századi oklevelet és levelet, s megvettük gyűjteményünk számára. A többi rész hasznavehetetlen volt. A megmentett oklevelek leginkább Békés- és Hevesmegyékre vonatkoznak és 1409 ig nyulnak fel. Ritkaságuknál fogva különösen érdekesek a békésiek, melyek a XV—XVI. századból jelentékeny contingenst tesznek ki, s főleg muroni Vér András birtok- s egyéb viszonyaira egészen új világot vetnek. — Ily kerülő uton jutottak egy hazai családi levéltár romjai a M. Nemzeti Múzeumba.

Hasonlóképp megvásárolta a könyvtár néhai Hatos Gusztáv, miniszteri fogalmazó oklevélgyűjteményét is, mely főleg Baranyamegyére vonatkozó oklevelekben gazdag. E gyűjtemény magában foglalja mindazt, a mit az oly korán elhunyt történetbuvár 12 év alatt nagy fáradsággal és szakértelemmel Baranyamegye történetére gyűjtött össze. Ajánljuk mind a két gyűjteményt a történetbuvárok figyelmébe.

— Szabad-e a kézirat gyanánt nyomtatott könyveket megbirálni? E kérdés egy incidens következtében merült fel, s fel lettünk szólítva, hogy mint bibliographiai közlöny nyilatkoznánk, mi e tekintetben a correct-irodalmi álláspont? A nélkül, hogy a kérdés elől kitérni akarnánk, kijelentjük, hogy azt beható tanulmány tárgyává tettük, s a felelet iránt már ma egészen tisztában vagyunk; mivel azonban e kérdés több oly rokon kérdéssel összefügg, melyekre nézve a külföldön divó gyakorlatot is figyelembe venni kívántuk, s ez irányban tett megkeresésünkre még mindenhonnan válasz nem érkezett, czélszerűnek találtuk nyilatkozatunkat a »Könyvszemle« jövő füzetéig elhalasztani.

— Knauz Nándor az esztergomi Corvin-codexekről. Egy hírlapi közlés következtében, mely az esztergomi főegyházme-

gyei könyvtár Corvin-codexeivel foglalkozott, Knauz Nándor ismert történészünk indíttatva érezte magát az esztergomi Corvin-codexeket a »Magyar Korona« f. é. jun. 10., 11., 12. számaiban, egy minden tekintetben alapos cikkben tüzetesen megismertetni. Ez ismertetés az Athenaeum nyomdájában »az esztergomi Corvin-codexek« cím alatt külön nyomatban önállóan is megjelent, s 8-adrétben 22 lapra terjedő csinos kis füzetet tesz ki. E füzetben Knauz mindössze négy könyvet ismertet, két kéziratot és két ősnymotatványt, s az első háromról határozottan kimondja: hogy »sem egykoru rajz, czímer, feljegyzés vagy más hasonló adat nem bizonyítja, hogy valamikor Mátyás király könyvtárában lettek volna, s a rajtok levő 1615., 1616. és 1648-ból származó feljegyzésekből csak azt lehet következtetni, hogy a magyar királyok budai könyvtárából származnak, hol mint tudva van, a török hódoltság idejében nemcsak a világhírű Corvina maradványai, hanem a Mátyás előtti magyar királyok könyvei. és azon könyvek is őriztettek, melyeket a törökök hadjárataikban az általuk elfoglalt helyekről zsákmány gyanánt magukkal Budára hoztak, sőt a Corvina kérdésében ekkorig napfényre került nyomozásokból még azt is lehet következtetni; hogy a törökök a magyar könyveit is itt tartották. A magyar királyok budai könyvtára tehát ez időben igen tág értelemben veendő. — De ha e három könyv nem is Corvin-codex, provenienciájuknál fogva, ránk nézve fölötte érdekesek, s minden esetre megérdemlik, hogy velök e helyütt foglalkozzunk. Rövid ismertetésök a következő:

Az I. jegy alatt ismertetett kézirat, 167 ujabban számozott hártylevélből áll, s 1469., 1471. és 1473-ban eistadtani frater Maurus által Scheyernben (München mellett) csinosan van kiállítva.

Tartalmaz egyes részleteket sz. Gergely pápa, sz. Ágoston és sz. Ambrus műveiből. Érdekes rajta a következő egykorú feljegyzés: »Hic liber ex Bibliotheca Budensi alatus (így) est ad Laurentium Ferenczfy Secretarium regni Hungarie: nunc vero possidetur per me Emericum Czobor Anno 1648. die 20. Julij.« (Könyvtári száma: Ms. II. 3.)

A II. codex 160 papirlevélből áll, s az előbbinél sokkal egyszerűbben van kiállítva. Magában foglalja sz. Ágoston, Jacobus de Sareponth, Aquinoi sz. Tamás, Gerson János és Egidius Romanus egyes műveit. Provenienciájáról a következő egykorú feljegyzés nyújt tájékozást: »Hic liber ex Bibliotheca Regum Hungariae Budae existenti est allatus. Anno a nato Christo 1. 6. 1. 5. Et mihi Paulo Ruber Praeposito Beatae Mariae Virginis de Saag et Sancti Thomae (t. i. esztergomi) dono datus per Egregium Martinum Stepp, Civem Comaromiensem.«

E két kéziraton kívül van a főegyházmegyei könyvtárban még egy latin ősnymtatvány, melyet a rajta levő feljegyzés szintén Mátyás király könyvtárának vindikál. Ez Liviusnak egy 1472-ki római-latin kiadása Schweinheim és Pannartztól, melynek beltábláján a következő egykorú feljegyzés olvasható: »Anno 1615 die 20. Martij, Generosus dominus Joannes Chethenj Tricesimator Vaciensis Suae Majestatis Ces. in signum bonae voluntatis Compatri suo charissimo Reverendo domino Georgio Vasvary Abbati de Saar, Lectorj Ecclesiae Jauriensis, eiusdemque ac Ecclesiae Strigoniensis Canonico et Parocho Vyvariensi (Érsekujvár) dedit opus hoc T. Livij ex Bibliotheca Regum Hungariae Buda elatum.«

E háromnál sokkal érdekesebb azonban az ismertetés IV. számú könyve, t. i. »Raynerius de Pisis Anterior pars Pantheologie« 1477-iki nürnbergi kiadásának egy példánya, mely arról nevezetes, hogy ezt Mátyás király 1480-ban a lövöldi karthauzi zárda számára vásárolta, s mely 34-ik levelén csakugyan az ő czímerével van díszítve.

E, kulturtörténeti szempontból nagy fontosságú, munkáról Knauz Nándor így ír:

»E könyv ránk nézve mégis felette becses és egész kis története van. Ugyanis 1480. jan. 25. meglátogatta Hunyadi Mátyás, neje Beatrix s ennek fivére János bibornok s pápai követ kíséretében, ki ez évben az esztergomi érsekséget is elnyerte, a veszprémmegyei lövöldi (ma Városlőd) karthauzi zárdát s ott éjjelezett is a zárdaügynök cellájában, miután a követ előbb pápai fel-

1) Idézett munka 19—22 1

hatalmazással megengedte, hogy a királyné és komornái a zárdába beléphessenek s hogy a vacsoránál a rend szigora ellenére hust is szabadjon feltálalni. Harmadnapra az eltávozás után a király halálra megbetegedett, azonban még is felépülvén, hálából e zárdá részére vette ezen könyvet, azután két cella építésére adott 400, később ismét 200 forintot, vett nekik több könyvet, és segítette őket a halastó és könyvtár felépítésében s egyéb ajándékokat is adott e zárdának.

Mind ez érdekes és eddig teljesen ismeretlen adatokat könyvünk első tiszta levelének ezen, veres tintával irt, jegyzete ekképen mondja el:

»Iste liber est domus vallis sancti Michaelis archangeli in leveled ordinis Cartusiensis. Emptus eidem domui per Inclitum regem Mathiam Anno domini 1480., Quo anno cum domina Regina Beatrice, contorali sua visitavit et pernoctavit in predicto claustro, in festo Conversionis sancti pauli (jan. 25., mely ez évben keddre esett.) Concomitante Reverendissimo et illustrissimo domino Johanne, filio Incliti regis sicilie sive Neapolis, Cardinali et conservatore ordinis Cartusiensis, Legato a latere misso, Qui etiam dispensavit auctoritate summi pontificis super ingressu inclite regine et suarum pedissequarum ad monasterium ibidemque pernoctare in cella procuratoris, Et super esu carnum in cena indicto monasterio contra ordinis rigorem. Quibus a monasterio recedentibus, tercio die ipsum dominum regem subsecuta fuit tam gravis infirmitas, vt de eius vita desperaretur; sed tandem per oraciones fidelium dominus misertus est eius. Et donavit ad edificia duarum cellarum primo cccc florenos et itorum cc et ex post emit plures libros et donavit plura ad edificia piscine in alia Leveld et ad edificium librerie et plura gratuita domui fecit. Ideo felix sit memoria eius. Amen.»

Megjegyzendő, hogy e felirat kétségkívül egykorú, tehát teljesen hiteles; sőt hogy a kétségnek még csak árnyéka se fér-

hessen hozzá, még egy más bizonyítékkal is bir könyvünk; tudniillik a 34. levélnek alsó szélére festve van Mátyás 86 mm. magas és felső szélén 46 mm. széles, négy veres mezőre osztott címere, mely a felső jobb és alsó bal mezőben a cseh országlánt, az alsó jobb és felső bal mezőben pedig a magyar négy pólyát ábrázolja fehér színnel, a négy mező közepét külön kis kék vértlen Mátyás családi címere, az aranyozott fekete sziklán álló, aranyozott szárnyu és szemü s aranygyűrüt tartó holló foglalja el. A korona egészen elüt a magyar sz. korona szokásos rajzaitól s inkább püspöksüveg alaku, tetején a kissé balra hajló kereszttel, szintén veresre van festve, alul arany abronccsal, melybe drágakövek festvék veres, kék és fehér pontokkal, ez abroncs felett s a korona körül és közepén keresztül egymásba folyó arany diszitmények, a korona közepe táján pedig jobbról és balról két kék pont fel és lenyuló fehér sugarakkal látható. A koronát és címert, két, sarkig érő hosszú ruhába öltözött, fedetlen fejű, hosszú haju és kiterjesztett szárnyu angyal tartja, kik közül a jobbik aranyozott kék ruhával és veres szárnyakkal, a bal pedig megfordítva veres ruhával és kék szárnyakkal van festve.

Van még ugyan e levélen egy nagy A kezdőbetű, melylyel az első czikknek első szava (Absolutio) kezdődik, maga a betű zöldre van festve négy kinyíló, kék és veresre festett szárakkal, de a félkörre elhajló betűnek közepét egy igen érdekes festmény tölti be, gótives boltozat alatt alacsony támszéken, lábait vánkoson nyugtatva ül egy pap, hosszú aranyos ránczokban lefolyó kék ruhában, fehér nyakgallérral, haja szőke, de fejének több mint fele az akkori divat szerint tonsura alakban kopasz, rövidre nyirt szürke bajusz és szürke szakállal, arcza élénk veres, két kezét imára emelten tartja, lábainál nyitott könyv fekszik, közvetlenül előtte halvány ibolyaszínű hosszú ruhában, hosszú szőke haju s piros arczu nő térdel összekulcsolt kezekkel, háta megett pedig törpe torzalaku narancsszínű ördög iparkodik két kezével kiterjesztett láncot vetni reá, míg az e mellett veres ruhában, s kiterjesztett veres szárnyakkal álló angyal két kezével áldást mond reája. E kép tehát az absolutiót ábrázolja.

Már akár maga Mátyás király készítette, mint valószínű, e két festményt, akár magok a hálás karthauziak festették azo-

kat, ránk nézve mint hazai mű, oly annyira becsesek azok, hogy ámbár műbecsre nézve csak másodrangúak, fentartjuk még is magunknak, azokat más alkalommal rajzban is közzétenni.

E nagybecsű könyvnek préselt bőrrel bevont, s egészen ép eredeti deszkakötése is megvan még, igen díszesen ciselirozott sarkok és köldökökkel, kötetési idejét pedig az igen szép csatokba négyszer bemélyesztett 1478. év mutatja.

Hogy mikép került e könyv könyvtárunkba, azt az első levélnek e jegyzete tanúsítja:

Per Venerabilem quondam Nicolaum de chergo Archidiaconum Barsiensen et canonicum ecclesie Strigoniensis, Ecclesie sancti Nicolaj Tyrnavie fundate (hol akkor az esztergomi káptalan tartózkodott) Anno domini Millesimo Quingentesimo Quinquagesimo octavo In testamento legatus. (Könyvtári száma Inc. I. 1.)«

Ezen érdekes ismertetésből megtudjuk, hogy az esztergomi főegyházmegyei könyvtárnak csak egy oly könyve van, mely Mátyás király czímerével van díszítve, s mely, ha, a rajta levő egykorú feljegyzés szerint, nem is Mátyás király könyvtárából való, hanem csak általa a lövöldi karthauziak számára vásároltatott, mégis tekintve azt, hogy 34-ik levélén Mátyás király egykorúan festett czímerét viseli, azt kétségkívül olyannak kell tartanunk, mely az ő könyvtárához legközelebb áll, sőt a mennyiben nincs kizárva a lehetőség, hogy egy ideig a Corvinában foglalt helyet, azt a Corvin-codexek közé is sorozhatjuk. Megjegyezzük különben, hogy tudomásunk szerint ez a második napfényre hozott ősnymtatvány, mely Mátyás király egykorúan festett czímerével van díszítve.

— A gyulafehérvári Batthyányi-könyvtár középkori kéziratait alkalmunk volt a szünidő alatt Beke Antal kanonok és főkönyvtárnok úr lekötelező közreműködésével átvizsgálni. A vizsgálat eredményéről más alkalommal fogunk részletesen megemlékezni. Ezuttal csak kiemelni kívánjuk azt, hogy e kéziratok hazánk középkori egyházi könyvtáraihoz gazdag adalékokat nyújtanak. Örvedetesen jelenthetjük: hogy a buzgó főkönyvtárnok úr jelenleg a gyűjtemény nagybecsű (nagy részben szepesi provenientiájú) ősnymtatványait rendezi s rólok a

bibliographia mai igényeinek megfelelő catalogust közrebocsátani szándékozik. Üdvözljük őt e téren s kívánjuk, hogy nemes szándékát mielőbb kivihesse.

— **A komáromi sz.-benedekrendi könyvtárt,** mely körülbelül 4000 kötetből áll s e célra külön berendezett helyiséggel bir, hasonlóképen rendezik. A rendezéssel Panghi Özséb, gymnásiumi tanár és könyvtárnok van megbizva, kinek ügybuzgalma és képzettsége biztosítékot nyújt arra, hogy a könyvtár a mai követelményeknek megfelelően fog rendeztetni.

— **Magyar nyelvű feljegyzés könyvtolvajok ellen 1550-ből.** Ismeretes a középkori könyvírás történetéből, mily szigorral jártak el ekkor a könyvorzók ellen. Voltak pápák, kik egyházi átokkal sújtották őket; a könyvmásolók és könyvtárbirtokosok pedig kölcsönösen versenyeztek egymással, hogy a colophonban és a boritéktáblán ékesebbnél ékesebb rithmusokban kifejezzék azt: mily sors várakozik arra, ki a könyvet eltulajdonítani merészné. A subscripciókból külön kis poezis fejlődött ki, melylyel oly tudósok mint Reifenscheid és Wattenbach érdeemesnek tartották foglalkozni. Leggyakrabban előfordulnak a codexeken a következő fenyegetések: »Sorte supernorum scriptor libri potiatur, morte malignorum raptor libri moriatur«, vagy pedig: »Qui te furetur, cum Iuda dampnificetur« és így tovább. Ezuttal egy 1550-ből származó magyar nyelvű ily nemű fenyegetést kívánunk bemutatni, mely a gyulafehérvári Batthyány-könyvtár egy finom hártya-codexén (egy latin biblián) a boritéktáblán van megörökítve, s a mely így szól: »1550 1 die septembris. Chaspar Zlyvarych propria manu in urbe frysacensi. Een azt mondom, hogy myn denyk eoreozzeon magat vgy hogy valaky ezt keonwet el akarna el lopossal venny tehát harom Prychket legge (így) rajta kel venny.« E magyar nyelvű feljegyzést, mely a régi magyar bibliographiához ritka becsű adaléket szolgáltat, mint nyelvemléket ajánljuk nyelv-buváraink figyelmébe.

— **Régi magyar orvosi jegyzet.** Weber János, Amuletum stb. című könyvének, melyet Szabó Károly: Régi Magyar Könyvtárában, Bártfán 1645-ben, 767-ik szám alatt említ,



egy bőrben kötött, ép teljes példánya megvan József főherceg úr alicsúti könyvtárában is 5619 XIX. 6. b. szám alatt.

A különbség talán az, hogy egészen más, de tiszta, a könyv magasságához képest, hármaz egyszerű csikos papirosból elül 7, hátul 16 lap van hozzá kötve, és végül: az 1 számozatlan levél kívül, a mely alul N-nel van megjelölve, még egy levél következik, a melyen felül ez áll:

Proverb. 3. 3.  
Kösd a' Nyakadra,  
ALEXICACON.

Ezalatt van könyvnyomtatóilag összeállítva egyfelül nyeles szivörü levél, köröskörül szemszörös díszszel, középett pedig e szavakkal: SIT JESUS NOBIS | AMULETUM | Sit'que | NE-PEN | TES. E levelen kívül pedig a lapon legalúl:

URAM JEZUS légy Orvosunk,  
Bánatinkban vidámságunk.

Közlésünk célja az utolsó levél b lapján előforduló régi irás, mely így hangzik:

Orvosság. Rozma-

rin hasznaÿ

Ha borban meg főzöd kenyő tűz- (?)  
alát, és melegen ejomra reggel,  
Eszteve vaczora, avagy első alom  
utan iszod, Az hasztekerest meg  
gyogyitya, Fő Szedelgest is gyógyit  
fekete orczne? <sup>1)</sup> fogat tisztia bő  
dősz szajat jó szagúva teszén sze  
met vilagosít sargasagot fula  
dast gyógyit. Turhat kihanyat,  
gyomrot melegit. Etelt emést  
és kivantat.

Az Izop vizet valaki regil  
ikēt <sup>2)</sup> az csemerbül megh

<sup>1)</sup> Ezen elmosódott szót nem voltunk képesek elolvasni.

<sup>2)</sup> Elmosódott, talán iszik helyett, vagy regiliként?

gyogyul, Tidejét majat  
 az Embernek meg gyógyitya,  
 es Zugasat meg alétya.  
 Az Majoranais ha az Vizez  
 gyakorta iszod tekerő hasz — . . . .

Alcsúthon, Jul. 23-án 1880.

Rómer Fl.

— Majláth Béla, a Nemzeti Múzeum könyvtár-őre a nyári szünet alatt a pozsony-, nyitra- és trencsénmegyei zárdakönyvtárakban kutatott, mely alkalommal megtekintette a nyitrai püspök nagybecsű magánkönyvtárát, az ottani egyházmegyei könyvtárt, továbbá a szakolczai plébánia, a nagyapponyi grófi s a vágújhelyi préposti könyvtárakat is. Kutatásainak eredményét külön tanulmányban fogja megismertetni. Ezuttal csak kiemelni kívánjuk azt, hogy buvárlatait főleg a régi magyar irodalom szempontjából mondhatjuk sikereseknek, a mennyeiben 13 oly régi magyar könyvet talált, melyekből Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtárában« csak egyetlen egy példányt ösmer, s hármát olyat, melyből ekkorig egyetlen egy példány sem volt ismeretes. Ez utóbbiakat két más másodpéldánnyal együtt sikerült a múzeumi könyvtárnak megszereznie s alább ismertetjük.

— Régi magyar könyvek vásárlása. A Nemzeti Múzeum könyvtára vásárlás útján megszerezte Pázmány Péternek következő munkáit: »Az Nagi Calvinus Janosnac hiszec egy Istene. Nagy Szombat 1609. Egy Keresztien Predikatorotvl S. T. D. P. P. Az Cassai nevezetes tanitohoz Alvinczi Peter Vramhoz Iratot oet szep levél. Nyomtatott G. S. P. G. V. T. A. M. DC. IX. és Imadsagos könyv. Nagy-Szombat 1701.« Ezekből az első kettő ekkorig csak a m. szigeti ref. lyceum, a harmadik pedig csak az Erdélyi Múzeum könyvtárában volt meg. Mind a három tehát másodpéldány. (L. Szabó Károly »Régi Magyar könyvtár 415., 647 és 1640. szám a.) Ezeken kívül vásárolt a könyvtár még három magyar unicumot is, melyekből ekkorig egyetlen egy példány sem volt ismeretes. Ezeknek ismertetését a következőkben adjuk:

(175. sz.) Nagyszombat. 1658.

P. Nádasai János. A Boldogságos Szűz Az Halállal Tvsakodok Annya. Mellyet elsőben deákul kibocsátot az Jesus Társaságában lévő P. NADASI JANOS. Most pedig Meg öregbétvén Magyarul fordítot ugyan azon Jesus Társaságában lévő P. Jázbrini Thamás. Nagy-Szombatban. Nyomtatta az Academiai böttükkal Schneckenhau Menyhárt Venceszlo. Anno 1658. 12-r. 312 számozott lap. Elül czímlap, ezután egy levél aczélmetszet, ezután az első számozott lapon: »A keresztyén olvasóhoz (előjáró beszéd), mely 52 lapot vesz igénybe, s Mária-vignettel végződik. Az 53-ik lapon kezdődik a szöveg: »Mária A halálal tusakodok annya. A mint azoknak boldog ki-mulásokbul, kik az szent szűznek hiven szolgáltak nyilván megh bizonyodik. Mellyekből Azt is megh-tanulhattyuk, mint kel a' io Halálhoz készülnünk« felirattal, s végződik a 312-ik lapon »Vége« szóval.

A levelek a lapszámokon kívül alul terniók szerint betűkkel is vannak jelölve, s pedig úgy, hogy egy ternióra 6 számozott és 6 számozatlan levél esik.  $A - N_{6+6} = 156$  levél.

Szabó Károly »Régi Magyar Könyvtárában« ezen könyv címét, a budapesti egyetemi könyvtár csonka példányának 53-ik lapjáról, a szöveg homlokiratából röviden, a szerző, nyomda, hely, év, lapszám, és előszó megemlézése nélkül közli. A könyv teljes bibliographiai leírását azonban mi adjuk e helyütt legelőször.

Ezen munkához van kötve egy másik munka, mely nyomdai kiállítására nézve, az előbbivel mindenben megegyez, s melynek valószínűleg szintén Nádasai a szerzője. Ez Szabó Károly munkájában felsorolva nincsen. Címe:

(176. sz.) Szent Ersebet Asszony Elete. *nincs*

12-r. 127 számozott levél. Czímlapja nincsen.  $A - F_{3+1} = 64$  levél. Kétségkívül nagyszombati nyomtatvány, mely valószínűleg az előbbi munkával egy esztendőben jelent meg. ← A harmadik szerzemény, szintén nagyszombati nyomtatvány és pedig az »Utítárs« című munkának egy 1678-ki ismeretlen kiadása. Teljes címe:

(178. sz.) Nagyszombat 1678.

Utítárs, Az Az, Reggel, s Estve és egyéb üdőkben gyakorlandó Imádságok, Hálaadások, Dicsiretek, és Lelki Ohajtások, Mellyek Mint Egy Jó Uti Társaság, Embert ez Földbe szarándokságába vigasztalják, veszedelemtől óltalmezzák, és végre Mennyei hazájában juttatják. Az Hivek Kedvekert Most újonnan meg jobbitatott, és sok szép Imádságokkal meg bővítettett. Nagyszombatban. Nyomtatta az Acad. Bötükkel. Rietmiller Mát. által, 1678. 12-r. 402 számozott lap.

Elül: címlap, kalendárium, keresztyéni tudomány, az isteni jószágok hit reménység és szeretet, fametszet = 18 számozatlan levél; szöveg = 402 lap, lajstrom = 3 számozatlan levél. Összesen: 18 levél + 402 lap + 3 levél. A 401–402-ik lap a többiekénél sokkal nagyobb, alakja negyedréti, felirása: »Aszszonyunk szüz Mária koronája« A terniók jelzése szabálytalan. A–Z, = 201 levél ha teljes. A mi példányunkból 59–92 és 203–258 lapok hiányzanak.

Szabó Károly többször említett munkájában 1607. szám alatt, a budapesti egyetemi könyvtár egy csonka példánya után, felsorol egy »Utítárs« című munkát, mely Pozsonyban év, szerző és nyomdász megnevezése nélkül 12 edrétben jelent meg, s 18 számozatlan levélből és 395 lapból áll. E könyv előljáró beszédében, Rezenyi György, pozsonyi kanonok 1643-ban szent István napján azt írja: »hogy ezelőtt három esztendővel szedegette össze ezen imádságos könyvecskét, melyet Utítársnak nevezett, egy névtelen egyházi ember, s minthogy e könyvecskének, noha a k k o r e z e r n é l i s t ö b b e t b o c s á t o t t a k k i, minden példánya elfogyott, ő maga mint írja, saját költségén újra kinyomatta, és pedig — mint Szabó Károly írja — kétségtelenül Pozsonyban. — Ezen két kiadástól, a mi példányunk lényegesen különbözik, s nem más mint az Utítársnak, egy ekkorig egészen ismeretlen kiadása. Ebben az előljáró beszéd egyáltalában nincs meg, a szöveg 6 lappal bővebb, a lajstrom a könyv végén fordul elő, a nyomda és a kiadási évszám az előbbieknél egészen más. — Ezek a múzeumi könyvtár legújabb magyar szerzeménye.

— **Adalékok a pozsonyi várkönyvtár történetéhez 1450-ből.** A Hazai Okmánytár VI. kötetében<sup>1)</sup> 1450-ből egy érdekes oklevelet találunk, mely a hazai középkori bibliographiához nagybecsű adalékot nyújt. A 417. számú oklevélben ugyanis 1450 oct. 18 án: »Garai László nádornak Rozgonyi György pozsonyi főispán testvéreivel és több társaival egyetemben azon panaszt terjeszti elő, hogy Ország Mihály emberei Pozsony várát kifosztották, s ez által nekik negyvenezer forinton felül való kárt okoztak.« E károk részletes felsorolásában a kincsek között előfordulnak azon könyvek is, melyeket az erőszakoskodók a várból magukkal vittek, s a panaszos oklevél különösen kiemeli róluk, hogy arannyal, ezüsttel voltak ékesítve. Az oklevél így sorolja fel az elrablott könyveket: »necnon copia diuersorum notabiliorum librorum Byblie, Katholicon, psalteria, Missalia et alys libris auro et argento onnatis.« Alig lehet kétségünk, hogy ezen könyvek a pozsonyi várkönyvtárból valók voltak, hol más kincsekkel együtt őriztettek. Azon körülmény pedig, hogy arannyal ezüsttel voltak ékesítve, mutatja: mily nagy fényt fejtettek ki őseink a könyvboríték külső díszítésében.

— **Bubics Zsigmond** nagyvárad kanonok úrtól: »Magyarországi várak és városoknak a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában létező fa- és rézmetszetei«<sup>2)</sup> cím alatt, egy érdekes füzet jelent meg, mely a múzeumi könyvtár 8000-re menő metszeteiből a hazai várak és városok régibb metszeteit, betűrendes listában alakjában ismerteti. A füzet csinosan van kiállítva s huszonnégy, kevésbé sikerült, fénykényomat illusztrálja. Ajánljuk a szakértsők figyelmébe.

<sup>1)</sup> Budapest 1880. 468--69 l. 417. sz.

<sup>2)</sup> Budapest 1880. A m. kir. egyetemi nyomdában VIII. és 104 l.